

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXXI. ROČNÍK

1. ČÍSLO

MAREC 2026

Foto: Ľubomíra Fallerová

Foto: LF

*Národnostné zastúpenie pred voľbami
4. strana*

Foto: EN, CsL

*Stretnutie s čitateľmi v Budapešti
5. strana*

Foto: LF

*Živé cyrilo-metodské dedičstvo v Budapešti
6. strana*

Foto: EN, IK

*Slováci a Maďari v rokoch 1848 – 1849
10. strana*

Foto: EN, CsL

*S pokorou vyznať svoje hriechy
11. strana*

Foto: LF

*Na škvarkách v Malej Tarči
15. strana*

Cesta do parlamentu

Foto: EN, CsL

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku v rámci príprav na parlamentné voľby usporiadala regionálne kultúrne stretnutia vo *Vacove*, *Slovenskom Komlóši*, *Tatabáni-Bánhide* a v *Novom Meste pod Šiatrom*. Netajeným cieľom týchto kultúrnych stretnutí bolo vytvoriť príležitosť pre prezentáciu najlepších kultúrnych telies a pre stretnutia s priateľmi, známymi. Prípravy na voľby sa rozbehli netradične: flashmobom členov slovenských národnostných tanečných súborov na nábreží Dunaja pred Peštianskou redutou. Posledným podujatím kampane bude kultúrny galaprogram, ktorý sa uskutoční 11. apríla, v rámci Dňa slovenských samospráv v Maďarsku, tiež v Budapešti.

Kandidačnú listinu CSSM opäť vedie **Anton Paulik**, pričom na ďalších miestach listiny sú poslanci celoštátnej samosprávy, ktorí aj týmto spôsobom vyjadrili svoju odhodlanosť jednotne pracovať za naše spoločné ciele. Za slogan volieb sme vybrali heslo, ktoré snáď najlepšie vyjadruje naše presvedčenie: *Sme tu doma. Sme rôzni. Patríme spolu!*

V tohtoročných parlamentných voľbách sa štvrtýkrát naskytne príležitosť, aby príslušníci národností v Maďarsku poslali svojich zástupcov do zákonodarného zboru. Riešenie parlamentného zastúpenia národností, o ktorom sa zmienil už aj prvý zákon o právach národnostných menšín prijatý v roku 1993, nesplnil všetky naše očakávania. Politickými stranami pri-

jatý spôsob účasti príslušníkov národností na práci parlamentu napriek tomu priniesol ďalšie možnosti zastupovania našich záujmov.

Ale pozrime sa, aká cesta viedla do parlamentu? V posledných rokoch si pravidelne pripomínáme výročia, ktoré výrazným spôsobom ovplyvnili osud Slovákov v Maďarsku. Vlani to bolo 30. výročie vzniku Celoštátnej slovenskej samosprávy a v tomto roku spomínáme na to, že uplynulo 80. rokov od podpísania dohody o výmene obyvateľstva medzi Maďarskom a Československom. Následný odchod veľkej časti Slovákov do krajiny predkov zanechal nevymazateľné stopy v slovenských obciach a mestách, neraz rozbil kompaktné väčšinové slovenské spoločenstvá. Po ukončení výmeny obyvateľstva, v roku 1948, vznikla prvá spoločenská organizácia s celoštátnou pôsobnosťou, Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku, ktorý sa snažil spájať slovenské obyvateľstvo roztrúsené po celej krajine a presadzovať jeho záujmy. Po sľubných začiatkoch prišla moc jedinej strany a riadenie spoločnosti štátostranou. Na konci 80. rokov sa aj Slováci zapojili do spoločenských pohybov a po spoločenských zmenách sa podieľali aj na vypracovaní zákona o právach národných a etnických menšín. Systém národnostných samospráv a s ním súvisiace finančné možnosti priniesli oživenie slovenského života na miestnej, regionálnej a celoštátnej úrovni.

Na riešenie „parlamentného zastúpenia“ sme čakali do roku 2014, keď Slováci prvýkrát poslali do Národného zhromaždenia svojho zástupcu. Stal sa ním televízny novinár, dlhoročný predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Ján Fuzík**.

Počas uplynulých troch volebných cyklov sa predstavitelia národností naučili využívať možnosti, ktoré prináša prítomnosť medzi stenami Parlamentu. V prípade *Výboru pre národnosti v Maďarsku* je to možnosť predkladať návrhy zákonov a zmien právnych predpisov pred plenárne zasadnutie. Tie, vďaka úspešnej spolupráci výboru so všetkými poslaneckými klubmi, sa nestávajú predmetom obvyklých stranícko-politických konfliktov a spravidla získavajú drvivú väčšinu hlasov. Pre jednotlivých hovorcov prítomnosť v zákonodarnom zbore prináša príležitosť udržiavať pravidelné kontakty s parlamentnými poslancami, ktorí zastupujú volebné obvody, v ktorých žijú Slováci. Vďaka nim sa stali naše stretnutia s predstaviteľmi vlády pravidelnejšími a neformálne rozhovory často otvárajú priestor pre rýchle riešenie našich problémov.

Aj touto cestou ďakujeme každému, kto svojím hlasom podporí kandidačnú listinu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku!

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Národnostné zastúpenie pred voľbami: možnosti a obmedzenia

Foto: EF

Na koordinačnej porade, ktorá sa uskutočnila 17. marca v knižnici budapeštianskej slovenskej školy na pozvanie predsedníčky *Slovenskej samosprávy Budapešti* **Edity Hortiovej**, sa diskutovalo o najdôležitejších otázkach súvisiacich s blížiacimi sa parlamentnými voľbami, s osobitným dôrazom na možnosti a právomoci národnostného zastúpenia. Účastníci prostredníctvom parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku **Antona Paulika** získali komplexný obraz o práci parlamentných hovorcov, fungovaní systému, ako aj o výzvach, ktorým národnostné komunity čelia.

Parlamentný hovorca vo svojom vystúpení zdôraznil, že prítomnosť národností v parlamente je síce dôležitá a potrebná, systém však má viaceré obmedzenia. Hovorcovia napríklad nemajú hlasovacie právo a nemôžu samostatne predkladať pozmeňujúce návrhy, čo výrazne obmedzuje ich manévrovací priestor. Účast' na legislatívnom procese sa tak realizuje najmä nepriamo – prostredníctvom práce vo výboroch a spolupráce s poslancami.

V praxi to znamená, že kľúčovú úlohu zohráva *Výbor pre národnosti v Maďarsku*. Tento orgán môže predkladať pozmeňujúce návrhy v prípadoch, ktoré sú oficiálne označené za relevantné z hľadiska národností. Nie všetky otázky, ktoré sa týkajú národnostných komunit, sa automaticky stanú predmetom jeho rokovania, čo často spôsobuje problémy. Zaznelo tiež, že návrhy zákonov sa neraz dostávajú na rokovanie vo veľmi krátkych lehotách, čo sťažuje ich dôkladné preštudovanie.

Spolupráca v rámci výboru však vo všeobecnosti funguje dobre. Zástupcovia jednotlivých národností navzájom podporujú svoje iniciatívy aj v prípadoch, keď sa daná téma ich komunity priamo netýka. Táto solidarita je nevyhnutná na to, aby sa návrhy dostali na plenárne zasadnutie parlamentu.

Nadchádzajúce voľby prinesú viacero zmien. Očakávajú sa personálne zmeny medzi hovorcami a v parlamente bude opäť zastúpených 12 národností. Niektoré komunity – napríklad srbská – tentoraz zastúpenie nezískajú, zatiaľ čo iné sa môžu do systému vrátiť. Pre nových zástupcov bude výzvou rýchlo sa zorientovať a zapojiť do efektívnej práce.

Dôležitou témou rokovania bol aj vývoj počtu registrovaných voličov. Údaje ukazujú, že počet osôb zapísaných v národnostnom zozname voličov postupne klesá, čo môže dlhodobo oslabiť relevantnosť zastúpenia. Hoci na získanie mandátu nie je potrebný vysoký počet hlasov, z hľadiska politického vplyvu je zásadné, aby sa na voľbách zúčastnilo čo najviac voličov.

Predvolebná kampaň sa už začala a jej súčasťou je kultúrne turné organizované Celoštátnou samosprávou Slovákov v Maďarsku. Cieľom podujatí je posilniť komunitné väzby prostredníctvom osobných stretnutí a motivovať ľudí k účasti vo voľbách. Program prebieha vo viacerých regiónoch a vyvrcholí 11. apríla v rámci *Dňa slovenských samospráv v Maďarsku*.

Na stretnutí sa diskutovalo aj o budúcnosti systému. Otázkou zostáva, do akej miery súčasná úprava zabezpečuje

skutočný politický vplyv národností. Hoci rozhodnutie Európskeho súdu poukázalo na potrebu riešenia tejto otázky, doteraz nedošlo k zásadným zmenám.

Účastníci porady sa zhodli v tom, že nová situácia môže vzniknúť v prípade, ak niektoré národnosti získajú plnohodnotné parlamentné zastúpenie. To by umožnilo v praxi overiť fungovanie systému a jeho vplyv na presadzovanie záujmov národností.

Na záver odznelo, že účast' vo voľbách nie je len formálnou záležitosťou. Počet odovzdaných hlasov zároveň vyjadruje silu a viditeľnosť komunity. Preto je mimoriadne dôležité, aby národnostní voliči využili túto možnosť a prispeli k posilneniu svojho zastúpenia.

Po vystúpení parlamentného hovorcu informovala predsedníčka SSB **Edita Hortiová** prítomných o úmysle zboru usporiadať podujatie na počesť 30. výročia vzniku *Slovenskej samosprávy Budapešti* a časopisu *Budapeštiansky Slovák*, ktoré sa uskutočnia pravdepodobne 23. septembra 2026. Vyzvala prítomných poslancov slovenských volených zborov jednotlivých obvodov hlavného mesta, aby sa aktívne zapojili do prípravy osláv, v prvom rade aby pomohli zabezpečiť divadelnú sálu, kde by sa mohol konať slávnostný program.

Koordinačnú poradu ukončil priateľský rozhovor ochutený vynikajúcou klobásou a slaninkou zo Slovenského Komlóša, ktorú priniesol a naservíroval poslanec SSB **Pavol Zelman**.

Stretnutie s čitateľmi v Budapešti

Redakcia týždenníka *Slovákov v Maďarsku* spolu s vydavateľstvom *SlovakUm, s. r. o.* a *Slovenskou samosprávou XIV. obvodu Budapešti* zorganizovali stretnutie s čitateľmi žijúcimi, resp. pôsobiacimi v hlavnom meste.

Šéfredaktorka Ľudových novín **Eva Fábíánová** na úvod poďakovala Slovenskej samospráve v Zugló za poskytnutie priestorov v Dome národností a predstavila členov redakcie. Pripomenula, že noviny vychádzajú od roku 1957 a ich cieľom je informovať Slovákov v Maďarsku bez ohľadu na náboženskú či politickú príslušnosť. Účastníci si mohli prezrieť aj zviazané staršie ročníky týždenníka.

Noviny majú stabilné rubriky ako politika, kultúra, náboženstvo, literatúra, či deti a mládež, ale aj pohyblivé rubriky. Jednou z nich je cyklus Rok osobností Slovákov v Maďarsku, ktorý vznikol v roku 2024 v spolupráci so Zväzom Slovákov v Maďarsku a v budúcnosti sa plánuje aj jeho knižné vydanie.

Významnou zmenou posledného desaťročia bol prechod novín na menší magazínový formát, ktorý umožňuje publikovať viac farebných fotografií. Keďže je v ňom menej priestoru na text, redakcia od roku 2016 vydáva prílohu *Lúč*, ktorá od roku 2018 vychádza štyrikrát ročne. Prácu redakcie zabezpečujú interní redaktori a veľa externých prispievateľov. Noviny sú prítomné aj na internete – vlastnú webovú

Foto: EN, CsL

stránku majú od roku 2004 a na sociálnych sieťach pôsobia od roku 2011.

O vydavateľskej činnosti spoločnosti *SlovakUm* hovoril jej konateľ a bývalý šéfredaktor **Imrich Fuhl**. Vydavateľstvo publikovalo napríklad reprinty básnických zbierok či samostatnú zbierku **Alexandra Kormoša** *Polyfónia*. Publikácie sú dostupné aj digitálne, čo prispieva k zachovaniu literárnych hodnôt Slovákov v Maďarsku. Ročne vydáva spoločnosť dve až tri knihy, jej činnosť finančne podporujú *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí* a *Správa fondov Gábora Bethlena*.

Medzi najobľúbenejšie publikácie patrí detská zbierka *Ľudo*, ktorá vznikla z materiálov uverejňovaných v novinách a pedagógovia ju využívajú aj na hodinách slovenčiny. Pozitívne ohlasy má aj *Náš kalendár*, ktorý čitatelia oceňujú pre jeho štruktúru a kvalitné fotografie. Diskutovalo sa aj o návrhu vydávať kalendár dvojjazyčne, s čím však I. Fuhl nesúhlasí, keďže

chce zachovať dominantné postavenie slovenského jazyka.

Predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* **Alžbeta Hollerová Račková** upozornila, že už niekoľko rokov je pripravená aj nová mapa slovenských osád v Maďarsku, ktorá však čaká na jazykovedné stanovisko a aktualizáciu podľa posledného sčítania obyvateľstva.

V diskusii účastníci navrhli viaceré témy, ktoré by sa mohli objaviť na stránkach novín. **Zuzana Hollósyová** napríklad navrhla predstaviť činnosť slovenských samospráv jednotlivých budapeštianskych obvodov. Diskusia sa dotkla aj problémov komunity – starnutie aktivistov, nedostatku mladých ľudí zapájajúcich sa do spoločného života či náročnosti administratívnych úloh spojených s projektmi a grantmi.

Padli aj návrhy na širšie informovanie o kultúrnom dianí na Slovensku i v ďalších komunitách Dolnej zeme. Predsedníčka CSSM zároveň vyzvala prítomných, aby začali uvažovať o kampani pri voľbe parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku.

Redakcia verí, že podobné stretnutia bude môcť zorganizovať aj v ďalších lokalitách, kde majú čitatelia záujem o prácu a zákulisie tvorby Ľudových novín.

Spracované podľa EN, CsL

Živé cyrilo-metodské dedičstvo

Jedno je telo a jeden

V nedeľu 18. januára, keď sa na severnej pologuli začal Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov, usporiadala Slovenská samospráva III. obvodu Budapešti v spolupráci s Evanjelickým cirkevným zborom v Csillaghegyi a diakoniou Gaudiopolis bohoslužby v slovenskom a maďarskom jazyku. Témou týždňa je citát z listu apoštola Pavla „Jedno je telo a jeden Duch, ako ste aj boli povolani k jednej nádeji svojho povolania“ (Ef 4, 4), ktorú v tomto roku pripravili Medzinárodná pracovná skupina spoločne s veriacimi Arménskej apoštolskej cirkvi a bratmi a sestrami arménskych evanjelických spoločenstiev. Napriek mrazivému počasiu na spoločnú modlitbu prišli v hojnom počte slovenskí veriaci z hlavného mesta a okolia, členovia Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, veriaci miestneho evanjelického cirkevného zboru a obyvatelia využívajúci služby tamjšej diakonie.

Ekumenické slovensko-maďarské bohoslužby sa v Starom Budíne-Bé-kásmegyeri konajú už viac ako desať rokov, vždy na ne pozývajú slovenských farárov z rôznych cirkevných zborov z Maďarska, alebo zo Slovenska. Tentoraz na podnet farára hostiteľskej farnosti a diakonie **Zoltána Réza-Nagya** pozvala predsedníčka Slovenskej samosprávy III. obvodu **Edita Hortiová** farárku Evanjelického cirkevného zboru v Dunaed'háze **Dianu Selmeczi-Füzékovú**.

Len čo stíchli zvony ozval sa spev úvodnej liturgickej piesne v slovenskom aj maďarskom jazyku v spoločnom podaní členov Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena a veriacich. Bolo dojímavé vypočuť si Božie prikázania a Vyznanie viery v oboch jazykoch. Kázňou poslúžila hosťujúca sestra farárka. **Diana Selmeczi-Füzéková** vychádzala z listu apoštola Pavla Rímskym o pravej

Foto: Eubomíra Fallerová

službe Bohu. Citovala Božie slovo z 12. kapitoly, verše 6-16 o tom, že máme rozličné dary podľa milosti, ktorá nám je daná, a podľa tých máme konať. „...kto má proroctvo, nech (ono) súhlasí s vierou; kto dar služby, nech slúži; kto dar vyučovania, nech vyučuje; kto dar napomínania, nech napomína; kto dáva, (nech dáva) z úprimnosti; kto je predstavený, nech je horlivý; kto činí milosrdenstvo, nech je ochotný. Láska nech je bez pokrytectva! Zošklivujte si zlé, pridržajte sa dobrého! Naklonení v bratskej láske, predbiehajte sa navzájom v úctivosti, nebuďte leniví v horlivosti, duchom vrúcní, slúžte Pánovi; veselte sa v nádeji, v súžení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí, k potrebám svätých ochotní, k hosťom pohostinní. Dobrorečte tým, čo vás prenasledujú, dobrorečte a nezllorečte! Radujte sa s radujúcimi a plačte s plačúcimi! Buďte vospolok jednomyselní, nebuďte namyslení, ale majte porozumenie pre nízko postavených; nebuďte múdri len pre seba.“ (Rim 12, 6-16)

Sestra farárka konštatovala, že „dary milosti sú rozmanité, no pochádzajú z toho istého prameňa. To nás učí, že v Kristovom tele nikto nie je zbytočný a že nikto nedostáva dar len pre seba. Služba konaná podľa miery viery znamená, že naše presvedčenie nie je svojvoľné, ale zamerané na Boha. Kto takto žije, neporovnáva sa s inými, ale verne koná to, k čomu bol

povoláný. “Pravá viera dáva aj morálnu pevnosť, robí nás schopnými vytrvať v súžení, radovať sa v nádeji a byť vytrvalým v modlitbe – povedala. Má aj silu vytvárať spoločenstvo, príkladom čoho je cirkevný zbor, ktorý je miestom, „kam prídeme stretávať sa s Bohom i s ľuďmi, kde nás čaká stíšenie, kde sa spojí nebo a zem, duša a telo, hriech a spravodlivosť. Zbor nedá spásu, ale dáva priestor na udržiava-

vanie vzťahu so Spasiteľom, pretože tu nájdeme Boha. Spásu neudeľuje, milosť nerozdeľuje, požehnanie neposkytuje, ale je nástrojom toho všetkého tým, že tu máme svoje miesto,“ konštatovala vo svojej kázni **Diana Selmeczi-Füzéková**. Každý člen cirkvi, všetci nasledovníci Krista, predstavujú jedno telo a jedného Ducha.

Po kázni **Edita Hortiová** poďakovala sestre farárke, farárovi **Zoltánovi Rézovi-Nagyovi** a zboru **Ozvena** za službu a veriacim za účasť. Potom nasledovala Večera Pánova a Áronovské požehnanie. Ako tradične, aj teraz speváci **Ozvena** pod taktovkou **Ádáma Balázsa Galambosa** a za hudobného sprievodu **Jánosa Bacsího** predniesli krásny koncert.

V slovenskom duchu sa nieslo aj pohostenie pozostávajúce z kapustnice, bryndzových halušiek a koláčikov. Počas obeda nastal čas na neviazané priateľské rozhovory, ktoré trvali až do začiatku záverečného programu, na ktorý sme sa zvlášť tešili. **Diana Selmeczi-Füzéková** nám predstavila históriu a súčasnosť evanjelického cirkevného zboru obce Dunaed'ház, ktorý má slovenské korene. Viac ako 13 rokov pôsobí ako zborová farárka v Dunaed'háze, obci, ktorá má 1450 obyvateľov. Územie bolo osídlené už roku 1217, v súpise sa uvádza pod názvom *Tolvoy*. V búrke dejín sa vyľudnilo, ale koncom 90. rokov 17. storočia ho začali osídľovať Slováci z horného

v Budapešti

Duch

Uhorska – Oravy, Nitry, Zvolena, ale aj z Novohradu. Roku 1715 už mali školu, kostol a začali písať matriku. Do roku 1825 sa konali bohoslužby výlučne v slovenskom jazyku. V súčasnosti prebieha liturgia sviatočných služieb Božích dvojazyčne a kázeň odznieva v oboch jazykoch. Staršie generácie ešte hovoria po slovensky, v základnej škole sa deti učia slovenský jazyk a predmet slovenská vzdelanosť, dvojazyčné sú aj hodiny náboženstva. V obci je zriadený oblasťný dom, pôsobí tam detský folklórny súbor *Slnečnice* a spevácky zbor *Jasná jeseň*.

Sestra farárka pútavo hovorila o významných farároch, ktorí hlásali slovo Božie v miestnom kostole. Ich pamiatku si pripomenuli aj vlni v decembri, keď oslávili 250. výročie vysvätenia chrámu. Pri tejto príležitosti po zotmení obyvatelia obce s kahančekmi v rukách obkolesili kostol. Výročie oslávili aj veľkým srdcom vytvoreným z 250 maľovaných pestrofarebných kamienkov, ktoré zhotovili vari všetky generácie Dunaed'házanov. Dozvedeli sme sa, čo spája tamojších evanjelikov s Budapešťanským slovenským evanjelickým zborom. Je to oltárny obraz, dielo *Móra Thana* z roku 1867, ktorý v polovici 60. rokov minulého storočia zakúpili od budapešťanskeho zboru. Na to, aby sa obrovský obraz osadený v hrubom drevenom ráme vošiel cez dvere kostola, musel zručný stolár na troch miestach rám prerezať. Na otázku, aký bude jeho osud po dokončení rekonštrukcie kostola budapešťanských evanjelikov, sa pani farárka zasmiala. Vraj k tomu, aby ho mohli vyniesť, by museli zbúrať dvere. Nuž takú obeť by sme si určite nepriali.

Po dôstojnom predpoludňajšom programe, ktorý nás duchovne naplnil, nám dobre padla neviazaná beseda bohatá na faktografické údaje, ale aj úsmevné príhody.

Vlasta Zsákaiová Držíková

O minulosti budapešťanských Slovákov

Foto: Gábor Czinkóczi

Klub slovenských dôchodcov usporiadal koncom februára v Dome národnosti XIV. obvodu prednášku kulturologičky **Dr. Anny Kováčovej** o *Slovákoch v historickom hlavnom meste Uhorska, ktorí formovali a obohacovali minulosť Budapešti*.

Prednáška bola zameraná na vlastný výskum a spracovanie výsledkov dlhoročnej bádateľskej činnosti A. Kováčovej. Jej cieľom bolo vzbudiť záujem slovenskej komunity v Budapešti, v tomto prípade členov Klubu slovenských dôchodcov, o život a pôsobenie, rozmanité pracovné možnosti Slovákov žijúcich v období dualizmu.

Kulturologička okrem iného poukázala na význam osobností pre Slovákov hlavného mesta, ako aj na prítomnosť Slovákov v 19. storočí v kontexte mnohonárodnostného veľkomesťa: aká bola migrácia Slovákov, ich zamestnanosť a predovšetkým ktoré mestské časti osídlili.

V prednáške ilustrovanej bohatým obrazovým materiálom rozprávala o etnickej, jazykovej a náboženskej rozmanitosti, pestrosti hlavného mesta, o migrácii a o rôznych pracovných príležitostiach. Okrem iného zdôraznila, že najmä pri budovaní ikonických budov metropoly z druhého desaťročia 19. storočia (Opera, Lutherov dvor, Parlament, Múzeum úžitkového umenia a pod.) vo veľkom počte pracovali slovenskí ná denníci, murári, lešenári, fasádnici, pričádzajúci zo severných stolíc Uhorska.

V nádeji na primeraný život a pracovné príležitosti sa Slováci z horného

Uhorska od druhej polovice 19. storočia snažili využiť pracovné možnosti a vôbec možnosť uplatniť sa v hlavnom meste. Avšak väčšina z nich boli nekvalifikovaní robotníci a tvorili najchudobnejšiu vrstvu spoločnosti. Na stavbách alebo v rôznych továrňach boli nútení pracovať za najnižšie mzdy.

V druhej časti prednášky sa hovorilo o úspešných ľuďoch slovenskej národnosti, totiž históriu budapešťanskej slovenskej komunity formovali aj ľudia, ktorí boli poprednými a pozoruhodnými osobnosťami slovenskej komunity hlavného mesta.

Predovšetkým to boli dvaja známi a celonárodne uznávaní architekti, ktorí v závažnej miere formovali architektonický charakter Budapešti: liptovský rodák *Ján Nepomuk Bobula* a vojvodinský architekt slovenského pôvodu *Michal Milan Harminc*. Obidvaja ako Slováci dosiahli významnú kariéru a uznanie vo svojom odbore – predovšetkým v podnikaní, ale aj v spoločenskom živote.

Budapešťanska slovenská komunita však môže byť oprávnené hrdá aj na úspech dvoch podnikateľov: slovenského zvonolejára a vynálezcu zvonovej stolice *Jozefa Pozdecha*, ako aj na úspech výrobcov kočov, vozidiel a karosérií *Michala Mišuru* a jeho syna. Ich odborné úspechy dokazujú vysoké ocenenia získané na domácich aj na zahraničných svetových výstavách.

Po ukončení prednášky *Anna Kováčová* odporúčala prítomným, aby pri prechádzkach historickými ulicami hlavného mesta, alebo pri zastavení sa pred jednotlivými pamätnými tabuľami nezabudli myslieť na slovenské pamiatky Budapešti, na stopy slovenskej minulosti, slovenského etnika, na miesta stretávania sa slovenskej komunity žijúcej v historickom hlavnom meste Uhorska, alebo prítomnosť známejších Slovákov, ktorí významne prispeli k rozvoju hlavného mesta a ktorí svojou činnosťou a významným postavením reprezentujú zaniknutú „slovenskú Pešť“.

Revolúcia s cimbalom v srdci

Foto: LF

Foto: SI

Ak by sme mali vyhľadať jednu osobnosť, ktorá v posledných desaťročiach najviac zmenila tvár slovenskej cimbalovej hudby, bez váhania zaznie meno **Viktórie Herencsárovej**. Jej príchod na Slovensko pred takmer 30 rokmi nebol len obyčajnou zmenou pôsobiska. Bola to kultúrna revolúcia, ktorá navždy zmenila vnímanie cimbalu z folklórneho symbolu na plnohodnotný, virtuózný a univerzálny umelecký nástroj.

Keď vedenie *Akadémie umení v Banskej Bystrici* zriadenej roku 1997 hľadalo renomovaného pedagóga hry na cimbal, ocitlo sa v úzkych. Na Slovensku chýbala osobnosť s patričným vzdelaním a víziou. Na odporúčanie **Juraja Helcmanovského** z Košíc zavolali na scénu **Viktóriu Herencsárovú** z Budapešti. Profesori **Alexander Melicher** a **Vojtech Didi** tak našli nielen vysokoškolského pedagóga a kolegu, ale aj charizmatickú priekopníčku.

Viktória Herencsárová priniesla do slovenského prostredia revolučný prístup a presvedčenie, že cimbal nepatrí len do folklórnych súborov, ale na koncertné pódia svetových sál. Motivovala celé generácie pedagógov a študentov, aby na tento hudobný nástroj nazerali cez prizmu klasickej hudby, sólových a komorných diel i experimentálnych žánrov. Tento posun v myslení mal okamžité dôsledky, cimbal sa oficiálne zaradil medzi koncertné a umelecké nástroje, čo viedlo k neporovnateľnému nárastu počtu študentov a umeleckých škôl, ktoré sa mu venujú. Priamo z jej triedy vyrástla prvá generácia slovenských cimbalistov-virtuózov, ktorí dnes úspešne koncertujú doma i v zahraničí.

Jej vízia však nikdy nebola obmedzená na hranice jednej krajiny. Už v roku 1991 stála pri zrode *Svetovej asociácie cimbalistov*, ktorá pod jej vedením zjednotila cimbalistov z celého sveta. Ako sama hovorí, jej primárnou motiváciou bola kvalita a medzinárodný rozmer: „Už od začiatku pre mňa nebolo prvoradé, koľko študentov budem mať, ale akí budú.“ Táto filozofia ožila v sérii veľkolepých koncertov, kde na jednom pódii vystupovali umelci z Ameriky, Izraela, Iránu, Číny, Japonska a takmer všetkých európskych krajín. „Do týchto projektov som vždy zapájala svojich študentov a kolegov. Bolo to o budovaní skutočnej globálnej rodiny cimbalistov,“ dodáva. Ako prezidentka tejto asociácie vytvorila platformu, ktorá združuje, inšpiruje a podporuje pedagogické zbory po celom Slovensku, ale aj vo svete a stala sa motorom metodologickej zmeny a kolektívnej identity cimbalistov.

Najhmatateľnejším dôkazom úspechu jej celoživotnej misie sa stali *novoročné koncerty v Slovenskom inštitúte v Budapešti*, ktoré samotná umelkyňa považuje za svoju „srdcovú záležitosť“. Tohtoročnú dvadsiatu edíciu 22. januára slávnostne otvorila riaditeľka Slovenského inštitútu **Eva Ivančová**. Okrem dekana Akadémie umení v Banskej Bystrici **Petra Špiláka** a riaditeľa Čínskeho kultúrneho centra **Jina Hao-a** sa na udalosti zúčastnili aj kľúčové osobnosti našej komunity, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku **Alžbeta Hollerová Račková**, predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti **Edita Hortiová** a predsedníčka Spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina **Zuzana Szabová**.

Fenomenálny úspech koncertov, plné sály sú pre umelkyňu tou najväčšou odmenou. „*Entuziazmus publika bol nesmierne nákazlivý a dával zmysel mojej práci*,“ pripúšťa. Jubilejný 20. ročník bol živou ukážkou tejto filozofie. Program, od slávnostného *Novoročného daru Marka Rózsavölgyiho* až po tradičné *Variácie na slovenské ľudové piesne* bol mapou univerzálneho myslenia V. Herencsárovej. Významným vrcholom večera boli diela čínskeho skladateľa Qu Chunquana, priame prepojenie s jej pedagogickým pôsobením na Hudobnej akadémii v Pekingu. Na pódii sa predstavila hrou na klavíri docentka akadémie **Eva Varhaníková** a nová generácia v osobách hviezdnych študentov **Klaudie Oravcovej** a **Andrija Kovstinuaka**, ktorí však hneď po ováciach museli späť do Banskej Bystrice skladať skúšky, lebo ani svetový úspech neoslobodzuje nikoho od študijných povinností.

Revolúcia **Viktórie Herencsárovej** sa neodohráva na barikádach, ale v triedach, na pódioch a v myšliach jej študentov. Ako sama hovorí, nie je to o zásluhách, ale o „stave“ – stave neustálej snahy, lásky k nástroju a viere v jeho nekonečné možnosti. O svojich plánoch povedala: „*Budem pokračovať pokiaľ budem túto prácu milovať a pokiaľ o ňu bude záujem*.“ Dnes, keď slovenský cimbal rezonuje na svetových scénach v podaní virtuózov, je to priamy dôsledok jej revolúcie. Revolúcie, ktorá začala jedným odhodlaným krokom z Budapešti do Banskej Bystrice a ktorej tóny budú znieť pre mnoho generácií.

Hodnotenie roka s oslavou žien

Začiatok marca je v prostredí slovenskej komunity hlavného mesta tradične spätý s oslavou žien, a to v rámci výročnej členskej schôdze *Klubu slovenských dôchodcov*. K hlavným organizátorom – vedeniu spolku seniorov – sa tohto roku štyri dni pred Dňom žien, ktorý pripadol na nedeľu, pripojili *Slovenská samospráva Budapešti* a *slovenské volené zbory II., III., XIV. a XV. obvodu*. V snahe spojiť užitočné s príjemným, teda vyhovieť úradným predpisom vzťahujúcim sa na činnosť občianskych organizácií a zároveň pripraviť ženám príjemný kultúrny zážitok, sa rozhodli sprostredkovať vystúpenie *Slovenského divadla Vertigo*, a to s jeho najnovšou hrou *Ako sa nebát hadov*. Nebolo jednoduché zabezpečiť optimálne priestory s divadelným hľadiskom a konferenčnou sálou, nakoniec zvíťazil kompromis: Srbské divadlo na Ulici Nagymező. Mali sme obavy, ako sa účastníci výročnej členskej schôdze klubu vojdú do nevelkých priestorov vstupnej miestnosti, ale pri troche nápaditosti sa opäť osvedčilo: dobrých ľudí sa všade veľa zmestí. Vedenie klubu, pozostávajúce

prevažne z mužov, rozostavalo stoličky okolo stien a viac ako 40 účastníkov si mohlo v pohode vypočuť privítacie slová predsedu *Jána Kukučku* a referát o minuloročnej činnosti v podaní podpredsedu *Pavla Benšóa*. Dozvedeli sme sa, ako klub využil svoj rozpočet na rok 2025, ktorý činil 1 180 000 Ft. Každý mesiac pripravilo vedenie minimálne dva programy na území hlavného mesta – účasť na kultúrnych podujatiach, bohoslužbách, návštevu múzeí a výstav, ale aj na spomienkovej slávnosti na Ondreja Áchima L. v Békešskej Čabe, púti na počesť sv. Cyrila a Metoda v Zalaváre a na Dni Kultúrneho dedičstva Slovákov v Maďarsku v Novej Hute. Úzko spolupracovalo so slovenskými volenými zbormi II., III. a XIV. obvodu a Slovenskou samosprávou Budapešti. Keďže rokovanie bolo uznášaniaschopné, členovia referát jednohlasne schválili. Nasledovali informácie o najbližších programoch a návrhy na ich rozšírenie.

Po práci nadišiel čas na odmenu v podobe predstavenia amatérskej zložky divadla *Vertigo*, ktoré predviedlo hru *Zuzany Kriškovej Ako sa nebát*

hadov v réžii riaditeľky divadla *Margity Garajszkej*. Spolu s *Mirkou Kováčovou*, *Csabom Lampertom*, *Máriou Tóthovou*, *Ildikou Záluszkou* a *Dórou Sebőkou*, presnejšie postavami, ktoré stvárnil, sme sa zabávali, smútili a zamýšľali nad situačnými scénami. Tri návštevníčky sanatória s rovnakým menom, ale rôznym osudom a povahou, dali poriadne zabráť ošetrovateľovi, ktorý sa všemožne snažil zistiť, ktorej priazeň by si mal získať v záujme svojej šťastnej budúcnosti.

Rozuzlenie príbehu naladilo divákov na ďalší príjemný program. Pri odchode z divadelnej sály nás privítal pohľad na bohato prestreté stoly, vôňa mnohorakých obložených chlebičkov a koláčikov a po usadení sa verše, ktorými vedenie Klubu slovenských dôchodcov pozdravilo ženy. Nadišiel čas priateľských rozhovorov, tešili sme sa stretnutiu s hercami. Nikto sa neponáhľal, bolo nám spolu fajn. Ďalším, v ten deň posledným milým prekvapením boli kvietky jari – primulky v črepníkoch, ktoré nám muži darovali pri odchode.

VZS

Foto: Eubomíra Fallerová

Slováci a Maďari v rokoch 1848 – 1849

Spoločná minulosť, rozdielna pamäť

Posledný februárový týždeň sa v budove *Ludovika Národnej univerzity verejnej správy* v Budapešti uskutočnilo podujatie v rámci cyklu *Görgeyho popoludnie*. Témou prednášok sú spoločenské otázky Uhorského kráľovstva v 19. storočí, v tomto prípade to bola *Slovenská identita v rokoch 1848 – 1849*. Program moderoval historik a pracovník *Maďarského národného archívu Csaba Katona*. Hostom bol **József Demmel**, pracovník *Stredoeurópskeho výskumného inštitútu Národnej univerzity verejnej správy* v Budapešti a zároveň vedecký pracovník *Historického ústavu Slovenskej akadémie vied* v Bratislave, uznávaný odborník slovensko-maďarských vzťahov a autor viacerých monografií. Na podujatí sa popri univerzitných poslucháčoch zúčastnili aj početní záujemcovia o históriu, medzi nimi bola aj predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková*.

Počas diskusie sa **József Demmel** zamýšľal nad tým, či história zrodu oboch národov určuje ich dnešné politické a kultúrne vzťahy, ako aj nad otázkou, či v Karpatskej kotline existuje kultúrna nadradenosť. Poukázal na to, že vývoj slovenského národného povedomia bol mimoriadne komplikovaný, v neposlednom rade kvôli náboženskej rozdrobenosti – katolícki Slováci používali trnavské nárečie, zatiaľ čo evanjelici používali slovakizovanú češtinu, pričom táto rozpoltenosť dlho bránila zrodu jednotného spisovného jazyka. Vo svojej prednáške **J. Demmel** venoval pozornosť autorovi teórie slovanskej vzájomnosti, evanjelickému farárovi a básnikovi **Jánovi Kollárovi** pôsobiacemu v prvej polovici 19. storočia v Pešti. Podľa **Kollára** všetky slovanské národy tvoria jeden veľký národ so štyrmi hlavnými nárečiami. Je zaujímavé, že **Kollár** v marci 1848, po vypuknutí revolúcie, vyjadril podporu maďarskej revolučnej vláde deklaráciou a na pokyn evanjelického inšpek-

tora **Karola Zaya** spolu s viacerými slovenskými farármi povzbudzoval svojich veriacich, aby dodržiavali nové zákony.

Triáda národných buditeľov: Štúr, Hurban, Hodža

Traja kľúčoví predstavitelia slovenského národného obrozenia – **Eudovít Štúr**, **Jozef Miloslav Hurban** a **Michal Miloslav Hodža** – v roku 1843 v Hlbokom položili základy moderného slovenského spisovného jazyka, pričom za základ a východisko zvolili stredoslovenské nárečie. Toto rozhodnutie malo revolučný význam, pretože prekonalo stáročnú jazykovú priepasť medzi katolíkmi a evanjelikmi a umožnilo Slovákom, bez ohľadu na sociálny status či miesto bydliska v Uhorsku, identifikovať sa ako príslušníci jedného národa. Evanjelický farár **Jozef Miloslav Hurban** bol v septembri 1848 predsedom prvej *Slovenskej národnej rady*, v regióne pri moravsko-uhorskej hranici organizoval výpravy slovenských dobrovoľníkov a bojoval za slovenské národné práva „perom i mečom“. Evanjelický farár v Liptovskom Mikuláši **Michal Miloslav Hodža**, populárny ľudový vodca, organizoval národné hnutie v liptovskom regióne. **J. Demmel** ho charakterizoval ako „bojového kňaza“ a „vojvodu“. Polyhistor **Eudovít Štúr** bol zároveň jazykovedcom, politikom a mysliteľom, ktorý si uvedomoval potrebu osobitnej slovenskej národnej cesty na rozdiel od *Kollárových* všeslovanských predstáv. **Štúr** neskôr, sklamaný z viedenského dvora, videl budúcnosť Slovákov v primknutí sa k cárskemu Rusku.

Slováci v maďarskom povstaní v rokoch 1848 – 1849

József Demmel poukázal na skutočnosť, že slovenskí vodcovia spo-

čiatku zostali lojálni k uhorskej korune a radikalizovali sa až v dôsledku odmietavej politiky budínskej vlády a sľubov viedenského dvora. Viackrát zdôraznil, že Slováci nemali inú „materskú zem“, odjakživa žili výlučne v rámci hraníc (historického) Uhorska, takže pre nich neexistovala reálna alternatíva pripojiť sa k inému štátu, ako to bolo s ostatnými národnosťami. Dôležitým faktom je, že mnohí Slováci bojovali aj v maďarských domobranových (honvéd) vojskách – nie ako Slováci, ale ako podporovatelia revolúcie **Milana Rastislava Štefánika**.

Rodina Kossuthovcov

Jednou z najzaujímavejších častí prednášky bol príklad rodiny **Eudovíta – Lajosa Kossutha**. **Kossuthovi** predkovia, hoci boli šľachtici, vôbec nehoovorili po maďarsky. Prvá maďarská škola v Trenčianskej stolici, odkiaľ pochádzajú, bola otvorená až v roku 1896. Jeho pradedo **Juraj (György) Kossuth** gazdoval ako maďarský šľachtic v Košútoch (*Kossuthfalva*) a pravdepodobne hovoril práve tým stredoslovenským nárečím, ktoré si **Štúr** a jeho spoločníci neskôr zvolili za základ jednotného slovenského spisovného jazyka.

Najdôležitejším posolstvom prednášky **Józsefa Demmela** bolo, že jednoduché, zjednodušujúce zobrazenie slovensko-maďarskej opozície v revolučných rokoch 1848 – 1849 je falošné a zavádzajúce. Dejiny oboch národov sú skôr vzájomne prepojeným paralelným vývojom než protikladom. Národná identita, ktorá sa dnes pokladá za samozrejmosť, bola ešte pred dvesto rokmi iba cestou a hľadaným, formujúcim sa a často nejasným pojmom.

Podujatie v súlade s mottom „*Vojenská história pre každého!*“ opäť potvrdilo, že jemné, viacperspektívne pochopenie minulosti môže byť vzrušujúcou a poučnou cestou nielen pre odborníkov, ale aj pre širokú verejnosť zaujímajúcu sa o históriu.

EN, Ivett Körtvélyesi

S pokorou vyznať svoje hriechy...

V prvú marcovú nedeľu sa slovenskí veriaci z Budapešti a okolia opäť zišli v *Kostole sv. Jozefa* v VIII. obvode, aby si vypočuli Božie slovo v slovenčine.

„Na to, aby sme vstúpili do nebeskej slávy, potrebujeme zažiť premenu. Z psychologických štúdií, aj zo životných skúseností poznáme, že ľudia sa v zásade nemenia. Boh stvoril človeka ako jedinečného, s jeho talentmi, povahou a rozličnými momentmi ľudskej existencie,“ začal svoju kázeň kaplán **Mikuláš Šurín** zo Štúrova. „Ľudia sa vo svojej bytostnej podstate nemenia. O akej premene teda hovoríme? Vstúpili sme do pôstneho obdobia, ktoré však hovorí o premene, o premene nášho zmysľovania, nášho myslenia. Potrebujeme konať pokánie, odvrátiť sa

od hriechu,“ pokračoval brat Mikuláš.

Zároveň poukázal na to, že „treba s pokorou vyznať a prijať svoje hriechy... Je potrebná premena nášho zmysľovania, aby sme sa hriechov vzdali. Aby sme vyznali, že hriešny spôsob života nie je v poriadku. Nie je v poriadku konať proti Božej vôli... Ako zmeniť zmysľovanie, keď sa človek nemení? Treba postupne konať pokánie, postupne sa vzdávať hriechu, hriešnych návykov, aby človek mohol rásť,“ prízvukoval pán farár. „V spolupráci s Božou milosťou vždy máme pracovať na sebe... Vždy môžeme byť lepšou verziou seba samých. Práve tým, že odstránime hriechy, neresti, zlé návyky... Akonáhle prestaneme na sebe pracovať, uspokojíme sa s hriechom, našim hriešnym, komfortným životom, ktorý nie je v po-

riadku, tak páchame na sebe deformáciu. (...) Potrebujeme vzdať sa formácií, zmeniť zmysľovanie, potrebujeme rásť. Prijímať Božiu milosť prítomnú v najsvätejších sviatostiach, najmä v najsvätejšej eucharistii, ktorá je Ježiš Kristus sám. Skutočný, pravý, opravdivý Boh, ktorý nás posilňuje pre túto úlohu. Isteže, nie je to ľahká úloha, ale bolestivá, ťažká,“ dodal dôstojný pán.

Svätá omša, na ktorej miništrovali a z Písma svätého čítali **Ján Adamec** a **Levente Galda**, bola venovaná pamiatke rodičov, starých rodičov a prastarých rodičov Malých a Tamásovcov. Po bohoslužbe Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti na čele s predsedníčkou **Monikou Szélényiovou** pozvala účastníkov na agapé.

EN, CsL

Čerpajme silu z víťazstva Ježiša Krista

Predposledná februárová nedeľa bola pre členov Slovenského evanjelického cirkevného zboru v Budapešti mimoriadna. Do kaplnky v Lutherovom dvore si prišli vypočuť Božie slovo okrem pravidelných účastníkov slovenských bohoslužieb mladí ľudia z Vojvodiny, zo Starej Pazovy, ktorí boli v hlavnom meste Maďarska ako turisti.

Zborová farárka **Hilda Gulácsiová Fabuľová** sa k veriacim, medzi ktorými boli evanjelici, kalvíni i katolíci, obrátila epištoulou, veršami z Listu apoštola Pavla Rímskym: „... lebo láska Božia je nám rozliata v srdciach skrze Ducha Svätého, ktorý je nám daný“ (Rim 5,5). Sestra farárka vo svojej kázni vychádzala z evanjelia Matúša: „Keď sa Ježiš poberal do Jeruzalema, vzal nabok dvanástich a hovoril im na ceste: Ajhľa, vstupujeme do Jeruzalema a Syn človeka bude vydaný veľkňazom a zákonníkom, odsúdia ho na smrť, vydajú pohanom, aby sa Mu posmievali, zbičovali Ho a ukrižovali: ale na tretí deň vstane z mŕtvych.“ (Mt

Foto: Juraj Rágyanszki

20,17-19) Pán Ježiš, ktorý bol aj Synom človeka, dobre vedel, čo ho čaká. „Lebo Syn človeka prišiel hľadať a spasť, čo bolo zahynulo.“ (Lk 19, 10) „Náš Pán Ježiš videl biedu ľudí, veľakrát sa napríklad zľutoval nad chorými, uzdravil ich. Ale jeho hlavným poslaním bolo trpieť a umrieť na kríži pre celé ľudstvo, aby nás, stratených ľudí, hľadal, spasil a vykúpil. Na toto sa snažil pripraviť svojich učeníkov, ktorí to však ešte nevedeli celkom pochopiť... Blíži sa pôstny čas, obdobie, keď sa môžeme intenzívnejšie utíšiť, modliť sa, čítať Bibliu, vžiť sa do utrpenia Krista a pripraviť sa na pašie.

Pán Ježiš podstúpil cestu trápenia, nevinne trpel za nás, pokoril sa, aby nakoniec zvíťazil a splnil svoje poslanie. My každodenne môžeme čerpať silu z jeho víťazstva. Môžeme mu byť vďační za všetko, čo spravil a aj teraz robí za naše spasenie, vykúpenie,“ konštatovala vo svojej kázni sestra farárka a dodala, že náš Pán zo svojej nekonečnej milosti a lásky nás chce aj v tomto pôstnom čase požehnať, posilniť a posvätiť v jeho milosti.

Po službách Božích, ktoré hudobne sprevádzal kantor **János Bacsí**, nasledovala Večera Pánova a malé pohostenie, na ktoré pozvala prítomných predsedníčka Slovenskej samosprávy VIII. obvodu Budapešti **Monika Szélényiová**. Všetci spoločne spevom, kytičou kvetov a knihou požehnaní zablahoželali stálej účastníčke slovenských bohoslužieb v Budapešti **Kataríne Spiriovej** k jej 93. narodeninám. Posedenie sa nieslo v radostnom rodinnom duchu.

H. Gulácsiová Fabuľová a VZS

Dolnozemskí evanjelickí farári v dvojtyždenníku Slovenskej národnej noviny

Budapešťania sa 6. januára zobudili do bieleho rána. V noci husto snežilo a neprestávalo ani v priebehu dňa. Napriek tomu sme sa na pozvanie *Slovenskej samosprávy XIV. obvodu Budapešti* v hojnom počte zišli v *Dome národnosti* v Zugló,

aby sme si vypočuli prednášku **Juraja Rágyanszského** o úlohe a vzťahu dolnozemskej slovenskej evanjelickej farárov a vzdelancov k slovenskému národnému hnutiu polovice 19. storočia, ako aj k periodiku *Slovenskej národnej noviny*.

Aktuálnosť témy súvisela jednak s *pamätným rokom Ľudovíta Štúra*, jednak so skutočnosťou, že jazykové a národné otázky, konkrétne vzťah k biblickej češtine a slovenskému spisovnému jazyku, patrili vždy medzi kľúčovú problematiku v kruhu slovenských evanjelikov žijúcich v Maďarsku.

Slovenskí evanjelici sa začali usádzať na Dolnej zemi začiatkom 18. storočia. Evanjelickej komunity vznikli najprv v *Békešskej Čabe*, *Sarvaši* a *Polnom Berinčoku*, neskôr aj v dnes známych lokalitách. Organizačná štruktúra Evanjelickej cirkvi v Maďarsku sa neustále menila. Najprv patrili dolnozemskej Slováci pod Peštiansko-pilíšsko-šoltský seniorát, v roku 1791 vznikol Békešský seniorát, ktorý prešiel viacerými reorganizáciami. Cirkevné celky na Dolnej zemi boli vždy viacnárrodnostné – popri Slovákoch v nich žili aj Maďari a Nemci. Naposledy došlo k reforme štruktúry cirkvi v roku 1952, keď vznikli *Západobékešský* a *Východobékešský seniorát*.

Z jazykového hľadiska si Slováci evanjelického vierovyznania priniesli na Dolnú zem stredoslovenské nárečia, no v cirkevnom živote tradične používali biblickú češtinu vychádzajúcu z jazykovej tradície kralickej Biblie. Tento jazyk sa po stáročia uplatňoval v bohoslužbách, písomníctve a oficiálnych cirkevných textoch. Výrazný

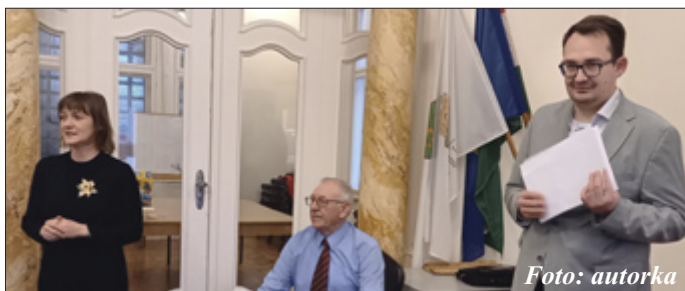

Foto: autorka

zlom nastal v 40. rokoch 19. storočia, keď Ľudovít Štúr pristúpil ku kodifikácii novej slovenskej spisovnej reči na stredoslovenskom základe. Tento krok vyvolal ostré spory najmä medzi evanjelickou inteligenciou, ktorej významná časť – na čele s Jánom Kollárom – obhajovala jednotu biblickej češtiny.

Jedným z hlavných fór týchto diskusií boli *Slovenskej národnej noviny*, ktoré Štúr vydával v rokoch 1845 – 1848 ako dvojtyždenník. Išlo o politicky orientované noviny, ktoré však uverejňovali aj korešpondenciu, správy, spoločenské a mravné úvahy. Ich literárnou prílohou bol *Orol tatranský*, zameraný najmä na literárne a jazykové otázky. Medzi aktívnych prispievateľov patrili aj dolnozemskej evanjelickí farári, z ktorých vynikli najmä **Ján Kutlík** z Pitvaroša a **Štefan Jančovič** zo Sarvaša.

Ján Kutlík bol spočiatku voči štúrovskej jazykovej reforme zdržanlivý, neskôr sa však stal jedným z najaktívnejších dolnozemskej korešpondentov. Vo svojich príspevkoch informoval o miestnych udalostiach, cirkevných a spoločenských otázkach, prírodných nešťastiach, kriminalite, ale aj o témach slovenského národného hnutia. Mimoriadne dôležitou témou bolo hnutie striedmosti (Spolok striedmosti) a boj proti nadmernému požívaniu alkoholu, ktoré evanjelickí farári vnímali ako morálnu povinnosť. Kutlíkove texty tak slúžili nielen národnému cieľu, ale fungovali aj ako svojrázna „dolnozemska kronika“.

Štefan Jančovič ako novinár menej publikoval, no jeho význam spočíval najmä v jazykovom sprostredkovaní štúrovčiny. Zúčastnil sa na evanjelickej

kňazskej konferencii v Pešti v roku 1846, kde prebiehali ostré debaty o prijatí štúrovskej spisovnej slovenčiny. Jeho najvýznamnejším dielom je maďarsko-slovenský a slovensko-maďarský slovník, vydaný v roku 1848 v Sarvaši, ktorý je jediným

známym slovníkom založeným na štúrovskej jazykovej norme. Ako prílohu k slovníku zostavil maďarskú gramatiku pre Slovákov a slovenskú gramatiku pre Maďarov, čím podporoval dvojazyčnosť.

Na záver prednášky J. Rágyanszki zdôraznil, že dolnozemskej slovenskej evanjelickí farári zohrávali dôležitú sprostredkovateľskú úlohu medzi miestnymi komunitami a slovenským národným hnutím. Hoci sa ich postoje k jazykovej reforme líšili, ich publicistická činnosť prispela k šíreniu novej slovenskej spisovnej reči a národnej myšlienky aj na Dolnej zemi. Ich životné dráhy sa však rozchádzali: Kutlík zostal verný slovenskému národnému hnutiu, zatiaľ čo Jančovič (Janocsovics) sa od neho postupne vzdialil a našiel uplatnenie skôr v maďarskom kultúrnom prostredí.

Po pútavej prednáške nám hostiteľka, predsedníčka *Slovenskej samosprávy XIV. obvodu Anna Ištvánová* prezradila, kde všade *Juraj Rágyanszki* pôsobí. Hlavným povolaním je asistentom na Filozofickej fakulte Univerzity Loránda Eötvösa, kde na Katedre slovenskej filológie prednáša slovenský jazyk. Je predsedom Výchovno-vzdelávacieho výboru CSSM, vedeckým pracovníkom Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, vedúcim Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia a aby toho nebolo málo aj predsedom Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti. Počas vysokoškolského štúdia získal štipendium Antona Straku od Slovenskej samosprávy XIV. obvodu, ktorá môže byť na svojho niekdajšieho štipendistu právom hrdá.

Naše srdcia bijú v jednom rytme

Osem dní, dvadsaťosem programov a jedinečná oslava kultúrnej rozmanitosti – aj taký bol deviaty ročník *Festivalu JelenLét*, ktorý sa v Národnom divadle uskutočnil od 14. do 22. marca. Podujatie, ktoré pôvodne vzniklo ako komorná niekoľkodňová prehliadka, sa vypracovalo na medzinárodnú platformu. Patrí medzi relevantné jarné programy maďarského kultúrneho života a môže sa pochváliť už viac ako štyridsiatimi partnermi z domova i zo zahraničia.

Na tlačovej besede v Národnom divadle organizátori a podporovatelia predstavili najdôležitejšie novinky a ciele tohtoročného festivalu. JelenLét podľa nich nie je len obyčajnou prehliadkou, ale medzinárodným fórom budujúcim mosty medzi divadlami sveta. Tento ročník kladie osobitný dôraz na spoluprácu v Karpatskej kotline a na prezentáciu mnohotvárnej práce domácich národnostných divadiel.

Jedným z kľúčových pilierov festivalu sú maďarsko-srbské kultúrne vzťahy. Ako na tlačovej besede uviedol **Milán Rusz**, riaditeľ *Zväzu národnostných divadiel*, vedúci *Srbského divadla v Maďarsku* a splnomocnenec ministra pre srbsko-maďarské kultúrne vzťahy, Festival JelenLét spolupracuje s Maďarsko-srbským kultúrnym rokom, ktorého úspech dokazuje aj jeho predĺženie do konca tohto roka. „*Festival sa zameriava na národnostné divadlá, ale zároveň poskytuje príležitosť na*

dialóg a spoločnú prácu“, zdôraznil Milán Rusz, vyzdvihujúc doterajšiu úspešnú spoluprácu, akou bol napríklad aj Eucharistický kongres.

Riaditeľ Národného divadla **Attila Vidnyánszky** doplnil, že v programe sa tento rok po prvýkrát objaví Slovenské divadlo z Báčskeho Petrovca. Zároveň prebiehajú rokovania so srbskými, chorvátskymi a maďarskými súbormi o ich účasti v budúcnosti. V duchu reciprocity bude Srbské divadlo v Maďarsku hosťovať v južnom Srbsku, čím prispeje k posilneniu kultúrneho života regiónu.

Riaditeľ Národného divadla poukázal aj na význam špeciálneho experimentálneho odboru výučby národnostného herectva na Univerzite divadelného a filmového umenia, ktorý otvoria v septembri. Tento odbor je určený pre nemeckých, slovenských, rómskych, chorvátskych a srbských poslucháčov a môže podľa neho položiť základy budúceho národnostného divadelníctva.

Festival každým rokom dosahuje vyššiu odbornú úroveň. Svedčí o tom aj fakt, že po minuloročnej iniciatíve odborná porota aj tento rok udelí ceny za najlepšiu produkciu, herca, herečku a pod. Prácu poroty už druhý rok vedie **András Pataki**. Porota sa zároveň rozrástla o dvoch nových členov: **Istvána Mikóa** a **Pétera Benkóa**, laureátov Ceny M. Jászaiovej, ktorí úlohu s vďakou prijali.

Konateľ *Zväzu národnostných divadiel v Maďarsku* **Ondrej Csasztyan** predstavil podrobný program festivalu. Počas ôsmich dní mohlo publikum vidieť dvadsaťosem produkcií, rozdelených na festivalový program a off-program. Väčšina predstavení sa odohrala v materinskom jazyku súboru s maďarskými titulkami, čo umožnilo divákovi skutočne spoznať kultúrne poslanstvo národností – *Arménov, Bulharov, Grékov, Chorvátov, Nemcov, Rómov, Slovákov, Srbov a Ukrajincov* – žijúcich v Maďarsku.

Na tlačovej besede oznámili založenie *Svetovej asociácie národnostných divadiel*, čo je podľa **Andréasa Patakiho** triumfom demokracie a symbolom kultúrnej jednoty národov. Štátny tajomník *Úradu predsedu vlády zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy* **Miklós Soltész** vo svojom príhovore zdôraznil podporu vlády, ktorá tento rok prispela na úspech festivalu sumou 15 miliónov forintov. Štátny tajomník vyzdvihol myšlienku „jednoty v rozmanitosti“ a poukázal na jednotiacu silu kultúry v dnešnom rozdelenom svete.

Posolstvom Festivalu JelenLét je, že napriek pestrým a rozdielnym kultúram „naše srdcia bijú v jednom rytme“, povedal **András Pataki**. Organizátori sú odhodlaní pokračovať v tomto povznášajúcom poslaní aj v budúcnosti.

EN, ik

Keď slovenské kroje rozžiarili Budapešť

Príjemne hrejivé marcové slnečné lúče sa odrážali od hladiny Dunaja a pozlátili priečelie Peštianskej reduty, keď sa na námestí začalo diať niečo výnimočné.

Od budapeštianskej slovenskej školy sa pohli desiatky tanečníkov. Do metra nastúpili nielen s úsmevom, ale aj s obrovskou dávkou nadšenia, ktorá nákazlivo pôsobila na všetkých cestujúcich. Keď vystúpili z metra a vydali sa smerom k Dunaju, vytvorili na námestí pestrofarebnú mozaiku.

Prišli z mnohých slovenských os-

trovov Maďarska: z Čemera, Maglódu, Ečera, Kerepešu, Čuváru, Slovenského Komlóša, Šoškútu, Tárnoku, Tardoša, Dabaša-Šáre, Níže a, samozrejme, z Budapešti. Každý súbor vo svojom originálnom kroji, každý kúsok iný, a predsa spolu tvoriaci nádherný celok. Najprv sa len tak prechádzali medzi ľuďmi a vytvárali príjemnú atmosféru. Turisti naťahovali krky, vyťahovali mobily a fotili sa s nimi. Nikto netušil, že o pár minút sa toto korzo premení na tanečný parket. Zrazu sa z reproduktorov ozvala hudba. Tanečníci, ktorí

boli dovtedy iba zaujímavou súčasťou davu, sa začali spájať. Do stredu námestia pred majestátnou Redutou vbehli prvé páry, za nimi ďalšie a ďalšie, až sa celý priestor roztočil vo víre tanca. Pod ich nohami ožila dlažba námestia.

Keď hudba dohrala a hlavní aktéri sa s úsmevom uklonili, nastalo krátke ticho. Vzápätí sa strhol potlesk, dav bol okúzlený a z publika sa začali ozývať hlasy žiadajúce reprízu. A tanečníci? S radosťou a elánom zopakovali choreografiu.

EN, ik

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová

predsedníčka

Levente Galda

zástupca predsedníčky

Pavol Beňo

Monika Szabová

Zuzana Szabová

Monika Szelényiová

Pavol Zelman

Sekretárka:

Lubomíra Fallerová

Adresa SSB:

Akadémia ul. 1, Budapešť 1054

Telefón: 374-0635

E-mailová adresa:

ssambp@gmail.com

Redakcia

Lubomíra Fallerová

šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová

jazyková redaktorka

Edita Hortiová

Pavol Beňo

Umelkyňa s večne mladou myslou

Herečka, laureátka ceny Mari Já-szaiovej **Zsuzsa Gyurkovicsová** 9. marca oslávila obdivuhodné 97. narodeniny. Deň predtým sa mohla tešiť

gratuláciám najbližšej rodiny – syna, piatich vnúčat a troch pravnúčat a v deň D jej prišli blahoželať členovia *Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti* na čele s predsedníčkou **Lubomírou Fallerovou**, po ktorých pre ňu pripravili popoludňajší program priatelia a bývalí kolegovia. Stretnutie s pani Zsuzsou, alebo ako ju v našich kruhoch oslovujeme pani Zuzkou, je vždy krásnym zážitkom. Na pohľad útlá žena priam vyžaruje lásku, mladistvú myseľ, životnú múdrosť a optimizmus. Balzomom na jej dušu je možnosť zhovárať sa po slovensky, zaspomínať si na rodný Slovenský Komlós a účasť na slovenských podujatiach v hlavnom meste.

Pani Zuzke aj touto cestou prajeme predovšetkým dobré zdravie, veľa šťastia, lásky, radosti a spokojnosti.

VZS

Koncert Ádáma Balázsa Galambosa

V živote **Ádáma Balázsa Galambosa**, dirigenta Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, bol 4. marec mimoriadne významný deň. Na Hudobnej akadémii F. Liszta sa konal jeho doktorandský záverečný koncert, ktorým slávnostne ukončil doktorandské štúdium na akadémii hudobných umení. Samozrejme, členovia Ozveny sa na koncerte zúčastnili v plnom počte.

V prvej polovici večera spevácky zbor *Capella Columbae* za sprievodu *Komornej spoločnosti Pest-Buda* predniesol pod taktovkou mladého umelca úryvky z diela *Huga Distlera: Der*

Jahrkreis op.5. V tejto časti koncertu odznali ďalšie diela H. Distlera a *Heinricha Schütza*, ale už bez husľového sprievodu, čiže à capella. Po prestávke **Á. B. Galambos** dirigoval koncert čembalistky **Adrienny Illésovej**, komorného orchestra Pest-Buda a Capelly Columbae, ktorí predniesli úryvok z diela H. Distlera, II. a III. časť koncertu pre čembalo a sláčiky.

Koncert bol dôstojným ukončením doktorandského štúdia **Ádáma Balázsa Galambosa**. Obecenstvo ho ocenilo dlhotrvajúcim potleskom.

Mária Libayová

Život na internáte budapeštianskej slovenskej školy

Obdobie fašiangov je aj na internáte Slovenskej školy v Budapešti obdobím radosti, uvoľnenia a akéhosi zhodnotenia predchádzajúceho roka, zároveň však aj výzvou pre rok nový. Každoročne sa v tomto období uskutočňuje Valentínska oslava. Tento sviatok vnímame nielen ako sviatok lásky, ale najmä ako uvedenie si toho, čo tento cit pre človeka znamená. Snažíme sa v študentoch vzbudiť hlboké porozumenie samotného významu skutkov sv. Valentína a jeho odkazu. Poukazujeme na vzťahy ako také a ich význam v živote každého človeka, či už ide o lásku partnerskú, priateľskú

alebo lásku k človečenstvu vôbec. Je to cit, ktorý určuje istým spôsobom naše ľudské bytie a preto ho na našom internáte každoročne slávime. Tohto roku sa uskutočnil pod vedením **Enikő Óváriovej** a **Marty Tulézieovej Ondrejovej**. Naši študenti mali za úlohu nájsť chýbajúceho partnera či partnerku z vylosovanej páry. Ďalšou úlohou bola hra Bingó, keď mladí ľudia hľadali podobné charakteristiky, zážitky u obyvateľov internátu, ako aj u pedagógov. Komu sa podarilo splniť obe úlohy, ten dostal v stanovený deň sladkú odmenu. Završením fašiangov bol spoločný prvý ročník školského bálu, na ktorom

sa zúčastnili aj naši internátni študenti a študentky. Bál organizovala Študentská samospráva školy, ktorej súčasťou je aj Študentská samospráva internátu za výdatnej pomoci dozorcujúceho školského pedagóga, ale aj podpory vedenia školy. Musíme sa pochváliť, že kráľovnou bálu sa stala **Zea Šišková**, ktorá je ubytovaná v našom žiackom domove. Cieľom týchto aktivít je utužiť vzťahy v rámci celého internátu, posilniť komunitu našej vzdelávacej inštitúcie a prehľbiť vzájomnú úctu a priateľstvo národností.

Jana Bartalová,
pedagogička na internáte

Na škvarkách v Malej Tarči

Koncom februára usporiadala Slovenská samospráva v Malej Tarči v spolupráci s Kruhom priateľov Slovenského Komlóša tradičnú prípravu škvarkov. V Slovenskom dome, ktorý sa miestnemu slovenskému volenému zboru podarilo kúpiť v roku 2021 a následne zreštaurovať, privítala prítomných predsedníčka slovenskej samosprávy, komlóšska rodáčka **Katarína Szabová Tóthová** spolu s poslankyňami **Anettou Klacsánovou**, **Alžbetou Pozsonyiovou** a **Evou Vargovou**. V dome je umiestnená národopisná zbierka, tú sme si spoločne pozreli predtým, než sme si zasadli za prestretý stôl. Budovu tvoria tri miestnosti, ako to bolo zaužívané kedysi: „preňja chiža“, kuchyňa, „zaňja chiža“. Keďže sa podarilo získať nábytok len do jednej izby, zbierka je inštalovaná v jednej izbe a v kuchyni, niekoľko predmetov je umiestnených v spoločenskej miestnosti. Tzv. prednú izbu používali kedysi zriedkakedy, len na väčšie sviatky, alebo pre šesťnedeľ

dieľku, ktorá tu prijímala hostí. V tejto izbe sú vystavené rodinné obrazy, figurína v ľudovom kroji a mnoho iných exponátov. V skrinách sú starostlivo zvinuté sukne zavesené na hákoch, na policiach odevy, ktoré možno zložiť a v komode mäkké podsukne. Posteľ je navysoko ustlaná, čipkované vankúše svedčia o tom, aký bohatý je gazda. No a napríklad množstvo podsukieň ukazuje, aká bohatá je tá, ktorá ich nosí. V rohu na komode sú spevníky a modlitebné knižky, ozdobné hrnce, sošky svätých. V kuchyni je najvzácnejším predmetom sporák. Na ňom a okolo neho sú najčastejšie používané nádoby a potreby pre domácnosť, železné hrnce, žehlička, vodová lavička s krčahmi... Je tu ešte mnoho iných predmetov, ktoré slúžili našim predkom v každodennom živote. Záujemcom odporúčam navštíviť Slovenský dom v Malej Tarči a jeho národopisnú zbierku. K prehliadke sa treba vopred ohlásiť na čísle telefónu 06 70 377 3132.

My sme si po prehliadke zasadli za stôl, na ktorom rozvoniavali čerstvo vysmažené škvarky, ktoré pripravili bývalý poslanec slovenskej samosprávy **Peter Antal** a **Ján Besenyei**, a k nim podávaná cibuľa a biely chlieb. No nielen škvarkami nás v tento podvečer v Malej Tarči živili, ponúkli nám aj *pálenô*, varené víno, teplý čaj a pre obec charakteristický kapustník a fánky – *herouke*. Za stolom sedeli predstavitelia Slovenskej samosprávy Budapešti, slovenských volených zborov II., XIV., XV., XVII. a XX. obvodu, členovia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša a Slovenského speváckeho zboru Ozvena. Program poctili svojou prítomnosťou parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku **Anton Paulik**, predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková** a národnostný referent ministerstva vnútra **Štefan Kraslán**. Témy rozhovorov boli rôzne, atmosféra fantastická, ďakujeme vám, Malotarčania, za príjemne strávený spoločný čas.

EF

Časopis **Budapeštiansky Slovák** je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste. Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Slovenské kroje rozžiarili Budapešť

Foto: LN, Ivett Körtvélysi

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme slovenským samosprávam II., III., XV. a XVI. obvodu Budapešti.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

A szlovák népzene kiváló kutatójára emlékezve (145 éve született Bartók Béla)

A Rákoshelyi Bartók Zeneház Közalapítvány székhelye 1912 és 1920 között Bartók és családjának lakóhelye volt (Budapest, XVII. Hunyadi u. 50.) Az alapítvány az emlékház 2006-ban történt megnyitása óta hűségesen őrzi és vigyázza Bartók Béla életműveit: születésnapjáról (Nagyszentmiklós 1881. március 25. és halálának évfordulójáról (New York, 1945. szeptember 26.) sohasem elfeledkezve.

Bartókot számos családi, baráti, művészi és népzenei kapcsolata fűzte Szlo-

vákiához. Életének 64 évéből és alkotó munkásságának csaknem fél évszázadából megközelítőleg húsz évet töltött a szlovák népzene gyűjtésével, további éveket pedig annak tanulmányozásával, rendszerezésével, feldolgozásával.

Mai Szlovákia területén Bartók 1906–1918-ig összességében 3409 szlovák népdalt gyűjtött, megközelítőleg 4500 szöveggel.

A szlovákiai népdalgyűjtésének eredményeit tudományosan a „Szlovák népdal-

ok” három kötetében dolgozta fel, amely 3223 Bartók által lejegyzett, rögzített melódiát tartalmaz.

E terjedelmes tanulmány sajnos a szerző halála után 14 évvel, 1959-ben látott napvilágot a Szlovák Tudományos Akadémia Népzenei osztályának kiadásában, megközelítőleg 1000 dallammal, összességében 756 oldalon.

Zelinka Tamás
zenepedagógus

Hímezni vágyók figyelem!

Figyelemre méltó, újszerű kezdeményezés indult útjára a IX. kerületi Szlovák Önkormányzat szervezésében.

Az ötletet egy kiállítás adta, ahol **Dr. Illés Károlyné hímző, a Népművészet Mestere, Művészeti Életpálya-díjas, Magyar Arany Érdemkereszttel kitüntetett Népi Iparművész, Ani**, a kerületi szlovák közösség tagja mutatta be az általa készített csodálatos hímzéseket. Felmerült, hogy többeket is érdekelne ez a tevékenység, és ő vállalkozott arra, hogy megtanítsa a hím-

zés alapjait a jelentkezőknek. 2026 januárjában már sor is került az első hímzőköri összejövetelre. A cél, hogy havi egyszeri kellemes együtt töltött délután keretében az erre vállalkozók megismerkedjenek a hímzés első lépéseivel, a haladóbbak pedig a szakma mélyebb fortélyjaival. Azóta már túl vagyunk a második foglalkozáson is és már körvonalazódnak az első eredmények, készülnek lenvászonból a kispárna huzatok, konyhai tartók és törölközők, kis terítők. A jó hangulatú foglalkozáson jól megfér a

munka mellett a közös teázás és beszélgetés is. A foglalkozások színhelye: **IX. ker. Közraktár út 34. 2. emelet** (a kerületi szlovák nemzetiségi terem). A következő alkalomra március 17-én, 16-18 óra között kerül sor, a későbbi foglalkozások időpontját közösen alakítjuk majd ki. Aki szeretne részt venni, vagy csak érdeklődik, annak szívesen állok rendelkezésére a +36 20 56 502 56-os mobil számomon

Bencze Mária

Foto: Árgyelán Erzsébet

A budapesti szlovákok múltjáról a Nyugdíjasklubban

2026. február 25-én, a XIV. kerületi Nemzetiségek Házának termében a Szlovák Nyugdíjas Klub tagjai találkozót szerveztek, ahol a délutáni órákban meghallgatták **Dr. Kovács Anna** tudományos ismeretterjesztő előadását „Szlovákok a történelmi Magyarország fővárosában” címmel. Az előadó elsősorban azt szeretne volna bemutatni, hogy a szlovákok miként formálták és gazdagították Budapest múltját.

Az előadás Kovács Anna saját kutatására és az évek óta végzett kutatómunka eredményeinek feldolgozására épült. A találkozó célja az volt, hogy felkeltse a budapesti szlovák közösség – jelen esetben a Szlovák Nyugdíjasklub tagjainak – érdeklődését a dualizmus korában élő szlovákok életével, tevékenységével és sokféle munkalehetőségével kapcsolatban. A kulturológus többek között rámutatott a fővárosi szlovák közösség kiemelkedő személyiségeinek jelentőségére, valamint a 19. századi szlovák jelenlétre a soknemzetiségű nagyváros összefüggésében: hogyan zajlott a szlovákok migrációja, milyen foglalkozásokat űztek, és Budapest mely városrészeiben telepedtek le elsősorban.

A gazdag képanyaggal illusztrál előadás fókuszában a főváros etnikai, nyelvi és vallási sokszínűsége, a migráció okai és a város nyújtotta különböző munkalehetőségek voltak. Szó volt a 19. század második felében épülő ikonikus épületekről

(például az Operaház, a Luther-udvar, a Parlament, az Iparművészeti Múzeum stb.), melyek építésénél nagy számban dolgoztak szlovák napszámosok, kőművesek, állványozók, vakolók és kőfaragók, akik elsősorban a történelmi Magyarország északi vármegyéiből érkeztek. A jobb élet és a kedvezőbb munkalehetőségek reményében a Felvidékről érkező szlovákok igyekeztek kihasználni a Budapesten kínákozó lehetőségeket. Azonban a Pest - Budára költöző munkások többsége szakképzetlen volt, és a társadalom legszegényebb rétegéhez tartozott. Elsősorban az építkezéseken vagy különböző gyárakban és üzemekben voltak kénytelenek dolgozni a legalacsonyabb béréért.

Az előadás második része a szlovák származású sikeres személyiségekről szólt. A budapesti szlovák közösség történetét ugyanis olyan személyek is alakították, akik a főváros szlovák közösségének kiemelkedő és figyelemre méltó alakjai vol-

tak. Mindenekelőtt két ismert és országosan elismert építész formálta jelentős mértékben Budapest építészeti arculatát: a lipóti születésű **Bobula János Nepomuk**, valamint a vajdasági szlovák származású építész **Harminc Mihály Milan**. Mindketten szlovákként értek el jelentős szakmai karriert és elismerést – elsősorban vállalkozóként, de a társadalmi életben is. A budapesti szlovák közösség azonban joggal lehet büszke két iparos

vállalkozó szakmai sikerére is: a szlovák harangfelszerelés-gyáros, harangöntő és feltaláló **Pozdech József**, valamint a hintó-, jármű- és karosszériagyártó **Mišura Mihály** és fia eredményeire.

A hazai és külföldi világkiállításokon elért kitüntetések és díjak bizonyítják mindkét iparos kimagasló szakmai sikereit.

Az előadás végén Kovács Anna arra buzdította a jelenlévőket, hogy amikor a főváros történelmi utcáin sétálnak, vagy egy-egy emléktábla előtt megállnak, gondoljanak Budapest szlovák emlékeire, a szlovák múlt nyomaira, a szlovák etnikum jelenlétére, valamint a történelmi Magyarország fővárosában élő szlovák közösség találkozóhelyeire. Emlékezzenek azokra az ismert szlovákokra is, akik jelentősen hozzájárultak a főváros fejlődéséhez, és akik tevékenységükkel és társadalmi szerepükkel a már eltűnt „szlovák Pestet” képviselik.

F. L.

Foto: Czinkóczi Gábor

Ugorj be egy fánkra!

A XVI. kerületi Szlovák Önkormányzat minden évben megrendezi az *Ugorj be egy fánkra* csalogató címet viselő gasztronómiai eseményét, amely a farsangi időszakban éppen a farsangi fánkot népszerűsíti – ha egyáltalán a fánknak szüksége van népszerűsítésre. Ám nem csak ez volt a cél, hanem a fánkkészítés tudományának, mesterfoglászatainak továbbadása is az utódnemzedékek számára.

A rendezvényen a helyi közösség tagjai vesznek részt, de mindig érkezik erősítés a rákoskeresztúri és a nagytarcsai szlovákok köréből is, ahol – mint általában a szlovákok lakta területeken – szintén magas szintű gasztronómiai ismeretekkel és hagyományokkal rendelkeznek. A terített asztalokon,

Foto: Horti András

a finom falatokon és a zenés mulatságon kívül azonban egy kicsit komolyabb fejezete is volt a jókedvű összejövetelnek. Az estnek kiemelt meghívottja volt a Klebelsberg Központ szakmai elnökhelyettese, Péterffy Balázs, aki Klebelsberg Kunó életéről, az oktatás megreformálásában betöltött, máig ható szerepéről, oktatáspolitikájának lényeg-

éről és korszerű szemléletéről tartott érdekes előadást. A rendezvényen megjelent Szász József alpolgármester is, aki szintén nagy figyelemmel hallgatta az előadást, hiszen köztudott, hogy korábban aktív pedagógusként dolgozott, így az egykor belügy- és kultuszminiszterként is tevékenykedő Klebelsberg története a szakterületét érintette.

Végül nem feledkeztek meg a XVI. kerületi Szlovák Önkormányzat elnökének, dr. Szabó Zsuzsannának a felköszöntéséről sem, aki néhány nappal korábban ünnepelte névnapját.

Az eseményről Zsoldos-Szlauskó Mónika számolt be a XVI. Kerületi Újságnak XXXV. évfolyama 5. számának 16. oldalán.